

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT PASLAUGAS VŠĮ JŪRININKŲ SVEIKATOS PRIEŽIŪROS CENTRE

2018 m. rugpjūčio 10 d. Nr. (18)SI-17)SP-78

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. liepos mėn. gauta informacija apie tai, kad VšĮ Jūrininkų sveikatos priežiūros centro (toliau – Centras) III šeimos gydytojo skyrius bei I Odontologijos skyrius (toliau – Skyriai) yra įsikūrę pastato, kurio adresas Pievų tako g. 38, Klaipėda (toliau – Pastatas), antrajame bei trečiajame aukštuose. Pastato viduje nėra lifto, tad turintiems judėjimo negalią asmenims nėra galimybės patekti į Pastato antrąjį bei trečiąjį aukštus bei gauti paslaugas, teikiamas III šeimos gydytojo skyriuje bei I odontologijos skyriuje. Aprašytais Centro administracijos veiksmais galimai pažeidžiamos įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatos. Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierės Agnetos Skardžiuvienės (toliau – lygių galimybių kontrolierė) 2018 m. liepos 5 d. sprendimu Nr. (18)SI-17 buvo pradėtas tyrimas dėl galimo lygių galimybių pažeidimo.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2018 m. liepos 5 d. raštu Nr. (18)SI-17)S-389 kreipėsi į Centro administraciją, prašydama pateikti informaciją, ar Pastatas yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia bei atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 314 patvirtintą statybos techninį reglamentą STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“; kokiomis sąlygomis asmenims su judėjimo negalia yra teikiamos Skyrių paslaugos; ar asmenims su negalia yra sudarytos vienodos galimybės, palyginus su kitais asmenimis, gauti Skyrių teikiamas paslaugas; ar asmenims su judėjimo negalia yra sudarytos sąlygos patekti į Pastato vidų bei laisvai judėti jo viduje; jei ne, kokių priemonių ketinama imtis šioms kliūtims pašalinti, ar šios priemonės

yra numatytos Centro strateginio planavimo dokumentuose; paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2018 m. liepos 18 d. gautas Centro raštas Nr. S3-568, kuriame nurodoma, jog Skyriai yra įsikūrę Pastato pirmajame, antrajame, trečiajame bei ketvirtajame aukštuose. Šis Pastatas, kuriame teikiamos Skyrių paslaugos, nuosavybės teise priklauso Klaipėdos miesto savivaldybei. Pastatas yra senas, statytas 1976 metais, jame niekada nebuvo vykdomi rekonstrukcijos darbai. Pastato viduje lifto nėra. Tam, kad judėjimo negalią turintiems asmenims nebūtų ribojama galimybė savarankiškai patekti į gydymo įstaigą, judėti joje bei gauti joje teikiamas sveikatos priežiūros paslaugas ir nebūtų pažeidžiami Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 9 straipsnio 1 dalies bei Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimai, prie įėjimo į Pastatą yra įrengtas pandusas. Asmenims, turintiems judėjimo negalią, šeimos medicinos paslaugos teikiamos pirmajame aukšte, specialiai šiems poreikiams pritaikytame kabinete (Nr. 107). Pacientui su judėjimo negalia atvykus į registratūrą, kuri yra Pastato pirmajame aukšte, iškviečiamas pacientą gydantis gydytojas.

Odontologijos paslaugos yra teikiamos pirmajame, antrajame ir ketvirtajame Pastate aukštuose. Asmenims, turintiems judėjimo negalią, yra sudaroma galimybė gydytojo odontologo paslaugas gauti pirmajame aukšte, specialiai šiems poreikiams pritaikytame kabinete (Nr. 106), laisvai judant neįgaliojo vežimėliu.

Rašte taip pat nurodoma, jog, 2017 metais prie Centro prijungus VšĮ Klaipėdos miesto stomatologijos polikliniką bei VšĮ Klaipėdos sveikatos priežiūros centro III šeimos medicinos padalinį, Klaipėdos miesto savivaldybė analizavo galimybę renovuoti ir Centro reikmėms pritaikyti buvusį Stomatologijos poliklinikos pastatą ir visas paslaugas teikti šiame pastate, taip pat analizuotos galimybės statyti naują poliklinikos pastatą. Klaipėdos miesto savivaldybė pritarė ekspertų rekomendacijoms Birutės g. 5 ir Birutės g. 5A sklypuose, Klaipėdoje, statyti naują pastatą. Šiuo metu projektuojamas naujas šiuolaikiškas Centro pastatas, kuriame bus įrengti liftai ir kiti būtini pritaikymai, užtikrinantys visų pacientų bei medikų lūkesčius bei gerinantys teikiamų paslaugų kokybę ir prieinamumą.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Centras, teikdamas sveikatos priežiūros paslaugas Skyriuose, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Konvencijos, kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek mieste, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus

visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ komentare (toliau – Komentaras) nurodė, jog prieinamumas yra būtina asmenų su negalia savarankiškumo ir galimybės visavertiškai bei lygiomis teisėmis su visais asmenimis dalyvauti visuomeniniame gyvenime sąlyga. Neužtikrinus fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo, asmenys su negalia neturėtų lygių galimybių dalyvauti bendruomenės, kurioje jie gyvena, veikloje (Komentaro 1 p.).

Konvencija nustato pareigą visiems, tiek privatiems, tiek viešiesiems, subjektams, nepaisant jų teisinės formos, užtikrinti prieinamumą jų nuosavybės teise valdomuose pastatuose, taip pat padaryti prieinamą transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją bei komunikacijos priemones, paslaugas. Visi paslaugų teikėjai, tiek privatūs, tiek viešieji, privalo užtikrinti paslaugų prieinamumą, jeigu tik paslauga ar prekė yra teikiama ar prieinama visuomenei. Tokios pareigos pažeidimas yra laikomas diskriminaciniu elgesiu (Komentaro 13 p.). Prieinamumas yra būtina sąlyga, asmenims su negalia užtikrinant jų pagrindines teises ir laisves, galimybę gyventi savarankiškai, dalyvauti visuomeniniame gyvenime (Komentaro 14 p.).

Konvencijos 9 straipsnyje įtvirtinta prieinamumo pareiga turi būti įgyvendinama dviem aspektais:

- 1) užtikrinant naujai projektuojamų, statomų ar gaminamų objektų, aplinkos, prekių, produktų bei paslaugų prieinamumą;
- 2) pašalinant kliūtis jau pastatytuose statiniuose, kitoje fizinėje aplinkoje, asmenims su negalia naudojantis transportu, informacija bei komunikacijos priemonėmis, prekėmis bei paslaugomis, prieinomis visuomenei (Komentaro 24 p.).

Pagal Konvencijos 25 straipsnio nuostatas, Valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl neįgalumo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliųjų galimybę gauti sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į lytį, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja teikti šias sveikatos paslaugas kuo arčiau žmonių bendruomenių, taip pat ir kaimo vietovėse (25 str. c p.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams. Už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai (Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 3 dalis).

Konkretūs reikalavimai viešiesiems statiniams nustatyti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 patvirtintame statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ (toliau – Reglamentas). Pažymėtina, jog, pagal Reglamento 1 priedo 2 punkto nuostatas, gydymo paskirties pastatai yra įtraukti į žmonių su negalia svarbių statinių sąrašą. Taigi Pastatas priskirtinas prie svarbių žmonių su negalia statinių, kuriems taikomos toliau cituojamos Reglamento nuostatos.

Pagal Reglamento 59 punktą, asmenims su negalia svarbiuose negyvenamuosiuose pastatuose turi būti užtikrinta galimybė savarankiškai į juos patekti, laisvai judėti ir naudotis visomis pagrindinėmis ir pagalbinėmis lankytojams skirtomis patalpomis. Tokiuose pastatuose

asmenims su negalia turi būti pritaikytas pagrindinis įėjimas į pastatą, visos pagrindinės paskirties patalpos ir lankytojų aptarnavimui skirtos patalpos, taip pat patekimui į šias patalpas skirti praėjimai, koridoriai, holai ir pan. Pagrindinis įėjimas į pastatą ir prieigos prie jo turi būti įrengtos taip, kad asmenims su negalia nebūtų kliūčių savarankiškai patekti į pastato vidų. Jei prie pagrindinio įėjimo yra laiptai, greta jų turi būti įrengtas Reglamente nustatytų dydžių pandusas (Reglamento 64 punktas).

Pažymėtina, jog Reglamente yra nustatyti reikalavimai rengiant statinių, nurodytų Reglamento 1 priede, statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus, kapitalinio remonto aprašą, paprastojo remonto projektą ar paprastojo remonto aprašą arba keičiant statinių paskirtį.

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų

tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tyrimo metu nustatyta, jog Pastatas yra statytas 1976 metais, jo viduje lifto nėra. Taigi savarankiškai pakilti į antrąjį bei aukštesnius Pastato aukštus asmenims, turintiems judėjimo negalią, galimybės nėra. Akivaizdu, jog Pastatas neatitinka šiuolaikinių pritaikomumo standartų bei naujai statomiems arba rekonstruojamiems pastatams taikomų galiojančių teisės aktų reikalavimų, atsižvelgiant į tai, jog gydymo paslaugų teikimo pastatai priskiriami prie svarbių asmenims su negalia pastatų (Reglamento 1 priedo 2 punktas). Kaip nustatyta iš Centro rašytinio paaiškinimo, šios institucijos administracija neneigia, jog Pastatas yra senas, pripažįstama būtinybė pritaikyti arba įrengti patalpas / pastatą, kuris atitiktų visų Centro pacientų poreikius. Nustatyta, jog šiuo metu projektuojamas naujas šiuolaikiškas Centro pastatas, atitiksiantis galiojančius teisės aktų reikalavimus dėl tokių pastatų pritaikymo asmenų su negalia poreikiams, kuriame bus teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos.

Tyrimo metu taip pat nustatyta, jog Skyrių paslaugos, t. y., tiek šeimos gydytojų, tiek gydytojų odontologų, asmenims, turintiems judėjimo negalią, yra teikiamos tam pritaikytose Pastato patalpose pirmajame aukšte. Taigi šiuo atveju konstatuoti, jog asmenims su negalia yra neteikiamos arba teikiamos žemesnės kokybės paslaugos, nei kitiems Skyrių pacientams, pagrindo nėra.

Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, nėra pagrindo konstatuoti, jog Centras, teikdamas sveikatos priežiūros paslaugas Skyriuose, pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti, jog galimas Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimas nepasitvirtino.
2. Su sprendimu supažindinti Centro vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė